

Angola

2011-05-02

Na rozległych równinach i płaskowyżach Angoli poprzecinanych rzekami i chanami rozgrywała się historia tego kraju.

„Teraz mówię ja, Tchinguri, syn Kondi, następcą prawowity tronu Lundy z prostej linii po moich dziadach aż do Tchyanza Ngombe, wielkiej żmii, która stworzyła Ziemię i Niebo, robaki i rośliny, powietrze i człowieka, aż do Samutu i Namutu, rodziców plemiona Tubungo, którzy nadali nam lukano (berło), aby z jego pomocą kierować państwem Lundy i wszystkimi innymi, które się nam poddadzą.”

Król Kondi nie wybrał na swego następcę Tchinguri a swoją najmłodszą córkę Lueji i to ona, zgodnie z legendą, po rozprawieniu się ze swoimi zazdrosnymi braćmi przyrodnymi, doprowadziła do politycznego wzmocnienia państwa Lunda w północno wschodniej części obecnej Angoli i południowo wschodniej części obecnej Republiki Kongo. To właśnie stamtąd pochodzą najśłynniejsze w Angoli maski, rzeźby i przedmioty kultu plemiennego, tzw. sztuka Tchokwe („O Pensador - Myśliciel” jest chyba najbardziej popularną i rozpoznawalną rzeźbą Angoli). Niestety nawet w rejonach, gdzie dominuje obecnie ludność Lunda niewiele osób pamięta o królowej Lueji, za to wszyscy pamiętają inną słynną królową ludu Mbundu - N’Gingę (na tronie 1624-1663), która zjednoczyła północne plemiona Angoli w walce przeciwko kolonizatorom portugalskim. I mimo, że zainicjowana przez nią walka o niepodległość zwieńczona została sukcesem dopiero 11 listopada 1975 roku, to ma ona swój pomnik na głównym rondzie Luandy - Kinaxixi.

Zawsze kiedy opowiadałam moim Angolskim przyjaciółom, że my w Polsce też obchodzimy święto narodowe 11 listopada, tyle, że rok odzyskania niepodległości był inny, dziwili się i pytali, kto był naszym kolonizatorem i jak nam się udało wyzwolić spod kolonizacji tak wcześnie...

Angola, (oficjalnie Republika Angoli) leży w południowo zachodniej Afryce nad Atlantykiem, graniczy z Namibią, Republiką Demokratyczną Kongo i Zambią; zajmuje powierzchnię 1,246,700 km² włączając w to enklawę Cabindę, odciętą od pozostałych 17 prowincji Angoli ujściem rzeki Kongo. Niziny rozciągają się wzdłuż Atlantyku, wzgórza i góry wznoszą się w głąb lądu równoległe do linii brzegowej tworząc charakterystyczny płaskowyż poprzecinany licznymi rzekami, które często zamieniają się w rzeki okresowe wpływając na rozciągającą się na południe od Bengueli aż do Namibii, pustynię Namib.

Najwyższy szczyt: Morro de Moco 2,620 m npm. Klimat na wybrzeżu jest zdecydowanie bardziej gorący i suchy w porównaniu z płaskowyżem, gdzie od września do kwietnia panuje obfita pora deszczowa, jedynie na północy kraju i w Cabindzie występuje gorący i wilgotny klimat lasów

tropikalnych.

Ludność Angoli szacuje się na około 15 milionów, z czego około 5 milionów mieszka w stolicy Luandzie. Większość - 47% - wyznaje wierzenia tradycyjne, 38% wyznaje katolicyzm i 15% to protestanci. Językiem oficjalnym jest portugalski, innymi językami używanymi są języki Bantu, którymi posługuje się ok. 95% ludności.

Większość Angolczyków jest pochodzenia Bantu. Najlicniejszą grupą etniczną tego pochodzenia są Ovimbundu (37% ogółu ludności) zamieszkujący centralno - południową część państwa i posługujący się językiem umbundo. Drugą grupą są Mbundu (23%) zamieszkujący centralno - północną część Angoli i mówiący w Kimbundo. Język ten, jako język stolicy i dawnego królestwa N'gola miał wpływ na angolską wersję portugalskiego i sam z niego zapożyczał słownictwo. Na północy skoncentrowane są plemiona Bacongo (13%) ze swoim językiem kikongo, który posiada różnorodne dialekty i który był językiem dawnego Konga. Plemiona Kioko zamieszkują wschód Angoli i posługują się językiem tchokwe, który zdominował inne języki tamtej części państwa. Kwanyama czy nhaneca są innymi językami pochodzenia bantu używanymi w południowej Angoli. Oprócz licznych plemion Bantu i innych (m.in. na południu Buszmeni i plemiona Sun), do dziś mieszka tam ok. 2% ludności białej, Angolczyków, których przodkowie dotarli do Angoli, i którzy przestali czuć się Portugalczycami, a wrosli całkowicie w swoją nową ojczyznę.

Jedną z najbardziej widocznych i obecnych w życiu codziennym cech kultury współczesnej Angoli jest muzyka i taniec w sensie tradycyjnym ale też współczesnym kultury miejskiej. Tradycyjne tańce to między innymi kazukuta, cidralia, dizanda, mukixi, efundula, humbi-puberdade, kimuala, kabetula. Typową współczesną formą muzyczną jest semba (nie mylić z brazylijską sambą), taniec tradycyjny massemba pochodzący z centralnej części Angoli charakteryzujący się ruchami prowadzącymi do spotkania ciała kobiety i mężczyzny w postaci szoku (semba). Semba grana obecnie jest rezultatem fuzji i transpozycji współczesnych instrumentów muzycznych takich jak gitara i perkusja z rytmami tradycyjnymi. Drugim bardzo popularnym tancem Angoli jest Kizomba co w kimbundu oznacza święto, celebrację. Jest to taniec bardzo wolny i romantyczny, wymaga dużej elastyczności i współgrania z partnerem. Kizomba miała wpływ na style muzyczne i taneczne w całej Afryce Luzofońskiej i w Portugalii.

Pod kuratelą Unii Pisarzy Angolskich działającej od 1975 roku powstaje wiele ciekawych pozycji literatury angolskiej, głównie poezji (pierwszy prezydent Angoli, Agostinho Neto uważany jest za wciąż największego poetę Angoli) i prozy, ale również i literatury dla dzieci. Najbardziej znanym w świecie pisarzem angolskim jest Pepetela (Artur Mauricio Pestana). Pepetela jest jednym z pisarzy Angolskich, którzy stali w centrum wielkich wydarzeń historycznych w latach sześćdziesiątych poprzedniego stulecia, kiedy to świat obserwował wojnę w Wietnamie i solidaryzował się z ruchami wyzwoleniczymi przeciwko kolonializmowi. Pepetela był jednym z partyzantów MPLA (Ruch Ludowy na rzecz Wyzwolenia Angoli), kiedy to w ferworze walki napisał niektóre ze swoich najważniejszych powieści. Po odzyskaniu niepodległości został wiceministrem Edukacji, a dziś jest wykładowcą socjologii na Uniwersytecie w Luandzie. Wszystkie dzieła Pepeteli towarzyszą i starają się zinterpretować zmiany zachodzące w społeczeństwie angolskim. Dlatego też jego pierwsze powieści („Przygody Ngungi” i „Mayombe”) utożsamiane są z ideologią MPLA, przedstawianą jako „Jeden naród, jedna nacja” w obliczu narastających, wraz ze zbliżającą się niepodległością, napięć plemiennych. Nie pozostawiają one jednak niezauważonych konfliktów istniejących poza polem walki i niespójności między dyskursem politycznym i zachowaniem niektórych przywódców. Mimo tego w tych pierwszych powieściach wizja Pepeteli jest ciągle optymistyczna, głosi on nadzieję, że w czasie walki z kolonializmem portugalskim, ludy Angoli zjednoczą się i poradzą sobie z dzielącymi je barierami, aby zbudować społeczeństwo równe i sprawiedliwe.

Nie można mówić o Angoli nie wspominając o przysmakach kuchni angolskiej - funji (papka z mąki

kukurydzianej albo w zależności od regionu z mąki manioku lub mieszana) z kurą w sosie z orzeszków ziemnych z olejem palmowym, kulki z pestek z dyni, suszona ryba w sosie z liści słodkich ziemniaków, liście z dyni czy liście manioku z masłem orzechowym i małymi suszonymi rybkami.

Miejsca do odwiedzenia:

- Plaża Flamingów między Namibe i Tomowa oraz inne przepiękne plaże w prowincji Namibe i Benguela.

- Lubago (gdzie powstał czwarty z Luzofońskich Chrystusów Królów, ogromna wieża-pomnik Jezusa rozciągającego ramiona na wzniesieniu ponad miastem, jak wcześniej w Rio de Janeiro, Lizbonie i Goa w Indiach) i okoloce: Serra da Leba, Tundavala.

- Miradour da Lua, punkt widokowy na południe od Luandy.

- Wodospady Calandula w prowincji Malage.

Autorka: Anna Kudarewska

[1] charakterystyczna dla tego regionu podmokła łąka ciągnąca się wzdłuż rzeki,

[2] Pepetela, (2004), „Lueji. O nascimento de um império”, Editorial Nzila, Luanda, tłumaczenie autorki